
NY LÄROBOK PÅ SVENSKA

BOKANMÄLAN

Ekonomi på ren svenska är en lättläst, kortfattad men innehållsrik bok om ekonomi, riktad till icke-ekonomer skriven av Svante Hellstadius. Denne är både civilekonom och civilingenjör och tidigare belönad med Lilla Augustpriset. Boken innehåller inte några nya ekonomiska upptäckter, men eftersom den bidrar till att fylla ett stort tomrum inom nationalekonomin – nämligen det att nå ut med nya upptäckter till den breda allmänheten – är det angeläget att boken uppmärksammas.

De flesta av *Ekonomisk Debatt* läsare har en förhållandevis klar uppfattning om de fundamentala sambanden i ekonomin, såsom lagar om utbud och efterfrågan, sambandet mellan penningmängd och prisnivå eller det bytesförhållande som finns mellan risk och avkastning. En stor andel av dem som inte läser denna tidskrift saknar dock en sådan klar uppfattning – se gärna Becker och Jonung (1998) för en illustrativ redogörelse. Därtill saknar även många tilltro till nationalekonomi som ämne. Anledningen torde inte vara att nationalekonomer har brustit vad gäller relevansen i sina vetenskapliga analyser. Tvärtom, de ekonomiska upptäckterna har varit många, med hög kvalitet och med ofta imponerande empirisk förklaringskraft. Det ekonomer har brustit i har snarare varit att nå ut med sina insikter till den breda allmänheten. Det finns naturligtvis några få undantag, inte minst Klas Eklunds (1987, 2004) klassiska bok *Vår Ekonomi* som utgjort ett viktigt bidrag till folkbildningen i ekonomi. Hellstadius kortare och mer grundläggande bok är komplementär och riktar sig också till en delvis annan publik.

Boken tar på enkel högskolenivå upp grundläggande såväl nationalekonomiska som företagsekonomiska samband. Författaren inleder boken med att teckna den stora bilden. Läsaren får veta vad som menas med en ekonomi och varför det är intressant med ekonomi. Detta kopplas till fördelningen av resurser i ett samhälle och därmed den ekonomiska politik som kan föras och dess konsekvenser i konkreta termer för ett lands invånare. Grundläggande samband som betydelsen av handel och principen om alternativkostnad och även utbud- och efterfrågesambandet samt prismekanismer förklaras i boken. Även relaterade ämnen såsom frihandel, handelsallianser och handelns effekter för befolkningen i utvecklingsländerna behandlas. Vidare får läsaren en genomgång av pengars betydelse, dess historia och till sist hur dessa kan påverkas av inflation. Även en redogörelse för olika ekonomiska system, samt resultatet av dessa ur ett historiskt perspektiv presenteras. Författaren förklarar här hur de nämnda mekanismerna fungerar och vad som sker när dessa sätts ur spel. Efterföljande avsnitt behandlar ekonomi ur ett företagsperspektiv. Här presenteras de olika företagsformerna, mekanismer som styr börsen, samt hur företag kan använda börsen och andra finansieringskällor för att tillgodose sina kapitalbehov. Därefter redogörs det för de viktigaste reglerna i redovisning och dessa reglers samband med ett företags bokföring. Diskussionen går sedan vidare till hur aktiebolag styrs, mekanismer bakom marknadens prissättning av dessa samt de risker och möjligheter som är förknippade med investeringar i aktier.

Det nationalekonomiska djupet i boken är överraskande stort. Läsaren kan ta med sig bland de tre viktigaste lärdomarna som medföljer 10 akademiska poäng i nationalekonomi, nämligen

Svante Hellstadius:
*Ekonomi på ren
svenska*,
Studentlitteratur,
2004, s 96

principerna om komparativa fördelar, alternativkostnad samt prismekanismens fundamentala betydelse för resursallokeringen. Författaren redogör inte bara för de ekonomiska begreppen, utan förklarar också varför det är viktigt att känna till dessa faktorer. En styrka i boken är också att principerna underbyggs och illustreras med väl valda, verkliga exempel, inte sällan från ett svenskt perspektiv.

Dock har dessa exempel i ett fåtal fall en negativ verkan. Ett av dessa undantag är jämförelsen av ekonomi med sport. Tankar om sport, där det generellt för varje vinnare finns en förlorare bidrar sannolikt till att förstärka den spridda vanföreställningen om ekonomin som ett nollsummespel. Ett annat exempel som kan föra tankarna åt fel håll är Expressens aktietävling mellan apan Ola och ett antal börsproffs. Att apan vann förklaras med att "det handlar helt enkelt om att ha tur [ibland]". Även om efterföljande avsnitt noggrannare behandlar principerna om riskspridning samt förväntad avkastning, kunde exemplet med apan Ola använts på ett bättre sätt. Författaren borde kanske använt exemplet för att illustrera att marknaden är semiperfekt, dvs att inte ens börsproffsen vet hur man ska kunna erhålla en överavkastning. Detta kunde sedan ha kontrasterats mot den massmediala (och politiska) misstolkningen att apan Olas framgångar visar på hur dåligt finansmarknaden fungerar.

Det slutgiltiga omdömet är dock utomordentligt gott. Genom ett lättfattligt språk och en klar logik blir boken lättförståelig och enkel för läsaren att följa, utan att nämnvärt ha kompromissat med det teoretiska budskapet. Denna kombination bidrar till att boken passar väl för flera grupper. Den skulle, till exempel, mycket väl kunna användas som en introduktion till ekonomi för elever i gymnasiet eller t o m i grund-

skolan. Den beskrivning om ekonomin som ges i den nuvarande grundskole- och gymnasielitteraturen är inte endast föråldrad, den är även många gånger direkt felaktig. Den bok jag fick läsa i samhällskunskap förklarade sambandet mellan inflation och arbetslöshet med hjälp av den gamla Phillipskurvan utan att nämna den nya, vilken har varit känd för ekonomer åtminstone sedan början av 1970-talet.

Boken är även exemplarisk för studenter i andra ämnen som vill få en sammanfattning av ämnet ekonomi. Detta inte minst för de som senare ska förmedla sin egen bild vidare, som till exempel historiker, lärare och journalister. Vidare kan boken användas som en introduktion till ekonomiutbildningen, för att ge studenterna en överblick av de ämnen som kommer att behandlas. Tänk hur en sådan överblick hade hjälpt mig i början av mina studier! Bokens enkelhet gör att den även passar väl för mer allmänt intresserade personer som vill öka sina kunskaper om ämnet ekonomi.

Hellstadius bok fyller sammanfattningsvis en viktig roll i att fylla kunskapsgapet mellan ekonomkåren och allmänheten. Här kan det vara på sin plats att fråga sig varför gapet överhuvudtaget existerar, dvs om orsakerna till detta (marknads)misslyckande?

Nobelpristagaren James Buchanan menade nyligen i en intervju att detta grundläggande problem beror på forskarnas incitamentsstrukturer. Medan samhällsnyttan av att allmänheten förstår enkla ekonomiska samband är enorm är nyttan av att lära ut detta extremt liten för varje enskild ekonom. Överhuvudtaget är de samband som är mest utforskade och det finns stor konsensus om (och som därför är mest intressanta för allmänheten) tämligen ointressanta för akademiker. Dessa belönas publikations- och karriärmässigt istället om de fokuserar på undantagen

och avvikelserna från de nämnda lagarna. Buchanan efterlyste i sin intervju fler personer med vilja att, i likhet med den franske ekonomen Frédéric Bastiat, föra vidare kunskaper om grundläggande samband. Hans avslutning förtjänar i detta sammanhang att citeras:

”there is an enormous public value associated with having an economically literate society. We need more Bastiats who are willing to talk to the public. As it stands, economists are losing the battle.”

Atta Tarki, civilekonom,
Handelshögskolan i Stockholm

REFERENSER

Becker, B och L Jonung (1998), ”Ärade statsminister! Breven till statsministern om den ekonomiska politiken”, *Ekonomisk Debatt*, årg 26, nr 5, s 341 – 349.

Eklund, K (1987, 2004), *Vår Ekonomi: En Introduktion Till Samhällsekonomin*, Prisma, Stockholm.

Buchanan, J (2004), intervju, Federal Reserve Bank of Richmond, *Region Focus*, vol 8.